

Aanleiding

In de herevaluatie wordt het onderzoek naar de alternatieven van de productiewaterwaterinjectie uitgevoerd door deskundigen van RoyalHaskoningDHV (RHDHV). De zienswijzen van Deltares en de UT Twente worden door RHDHV (en niet door de overheid!!) verwerkt. Datzelfde gebeurde bij de voorgaande evaluatie, waar ook de adviezen van lokale overheden en de zorgpunten van de bewoners in een bijlage werden vastgeniet aan het eindrapport.

De besluitvorming met betrekking tot de afweging van de milieubelangen en de risico's tegen de economische belangen, inclusief alle zienswijzen, en daarmee het trekken van de conclusies, gebeurde toen en dreigt nu weer te gebeuren door RHDHV.

De overheid, bij monde van de minister van EZK, heeft zich nog niet expliciet uitgelaten of uitgesproken over bovenstaande werkwijze, noch over de waarde, die zij hechten aan de zienswijzen van andere deskundigen, de provincie of de bewoners.

Ook bij de voorgaande evaluatie heeft de minister geen eigen afweging bekend gemaakt. De overheid, met andere woorden, volgt zwijgzaam de deskundigen van RHDHV.

Deze ***technocratische besluitvorming*** past niet bij een democratie, zoals we die in Nederland voor ogen hebben. Een paar nadelen, die op de loer liggen zijn:

- De overheid verdiept zich onvoldoende in de materie, waardoor in dit geval de NAM de kans heeft om onvolledige informatie te verschaffen (zie het voorbeeld van het verkeerd weergeven van het Europees beleid door de minister in mijn bericht van vorige week).
- De uitgangspunten van het overheidsbeleid (zoals de circulaire economie) komen op de tweede plaats.
- De waardering van milieu- en risico-aspecten is een democratisch proces, waarbij bijvoorbeeld risico's door bewoners anders worden gewaardeerd, dan door deskundigen van RHDHV. Dit wordt niet meegenomen.
- Wij voelen ons als bewoners behandeld als 'zorgpunten', in plaats van als mondige medebeslissers.

De vorige herafweging in het kort

In de herafweging van 2016 is vijf jaar geleden geconcludeerd:

De herafweging verwerking productiewater Schoonebeek heeft de volgende bevindingen opgeleverd:

- *De huidige kennis en ervaring met waterinjectie zijn samengebracht, met specifieke aandacht voor veiligheid en gezondheid. Hieruit blijkt dat er geen aanleiding is de huidige waterinjectie in Twente te beëindigen.*
- *De mogelijke alternatieven zijn in beeld gebracht en onderling vergeleken op de aspecten milieueffecten, risico's op korte en langere termijn, en kosten. Andere alternatieven lijken wel uitvoerbaar, maar scoren minder goed op de genoemde aspecten dan waterinjectie.*
- *De huidige waterinjectie in de Twentevelden blijkt op den duur niet te volstaan, doordat er onvoldoende opslagcapaciteit beschikbaar is. Er is zodoende aanvullende opslagcapaciteit vereist. Het onderzoek geeft aan dat er voldoende opslagcapaciteit beschikbaar is in de gasvelden in Drenthe.*

Deze conclusie volgt uit de afwegingsmatrix, zoals die door RHDHV is opgesteld. Ik laat deze matrices hier nogmaals zien.

Tabel 8.1. Samenvattend overzicht bepalende factoren per alternatief en voor de varianten.

Alternatieven	Milieu	Risico kort (na maatregelen)	Risico lang (na maatregelen)	Kosten
Alternatief 1: Waterzuivering en lozing schoon zoet water op oppervlaktewatersysteem met varianten				
Variante 1.1 Tussenrapport MVR en kristallisatie	Energieverbruik, chemicaliën en reststoffen	Transportbewegingen voor restproducten Opslag restproducten	Permanente opslag restproducten	Aanlegkosten en operationele kosten
Variante 1.2 Salttech DyVaR	Minder energie dan variant 1.1, hergebruik helft reststoffen (50%)	50% van transportbewegingen en opslag restproducten	50% opslag	Minder operationele kosten dan variant 1.1
Variante 1.3 TU Delft Electro Dialyse	Minder energie dan variant 1.1, hergebruik merendeel reststoffen (80%)	20% van transportbewegingen en opslag restproducten	20% opslag	Minder operationele kosten dan variant 1.1
Alternatief 4: Waterinjectie in Twente en Drenthe met varianten				
Variante 4.1: waterinjectie	Gebruik chemicaliën	Lekkage transportleiding	Geen monitoring in reservoir of put	Putten leidingen, mijnbouw hulpstoffen
Variante 4.2: geen biocide	Geen biociden	Lekkage transportleiding geen biocide	Geen monitoring in reservoir of put	Extra vervangen leidingen Drenthe
Variante 4.3: ook geen H ₂ S-binder	Geen biociden en H ₂ S binder	Lekkage transportleiding, geen biocide of H ₂ S-binder	Geen monitoring in reservoir of put	Extra vervangen leidingen Schoonebeek
Variante 4.4: aanvullend zuivering	Chemicaliën bij zuivering	Lekkage transportleiding, geen biocide of H ₂ S-binder	Geen monitoring in reservoir of put	Extra beperkte zuivering, chemicaliën gebruik

Tabel 8.2. Samenvattend overzicht CE toetsingscriteria per alternatief en voor de varianten.

Alternatieven	Milieu	Risico kort (na maatregelen)	Risico lang (na maatregelen)	Kosten (afgerond miljoen €)
Alternatief 1: Waterzuivering en lozing schoon zoet water op oppervlaktewatersysteem met varianten				
Alternatief 1: Vast zoutproduct	--	--	--	580
Variante DyVaR	--	- / --	--	500
Variante ED	--	- / --	--	420
Alternatief 4: Waterinjectie in Twente en Drenthe met varianten				
Alternatief 4.1: Waterinjectie	-	-	-	75
Variante 4.2: geen biocide	0/-	-	-	95
Variante 4.3: ook geen H ₂ S-binder	0/-	-	-	175
Variante 4.4: ook zuivering	-	-	-	245

Toelichting scores:

0 of 0/- = geen of vrijwel geen effect/risico, - = effect of risico gebruikelijk binnen industriële activiteit, -- = zodanig effect of risico dat mitigerende maatregelen uitgewerkt moeten worden om beperking te bereiken, --- = te groot effect of risico, zodat het alternatief of de variant niet uitvoerbaar is.

Een paar opvallende punten:

Milieu

In de milieufweging wordt de waterwinst na zuiveren (of de wateronttrekking vóór zuiveren) niet meegenomen, ondanks een uitvoerige uiteenzetting van het belang daarvan in de toenmalige Tweede Kamer.

De verontreiniging van de ondergrond wordt niet genoemd. De vier opties van variant 4 gaan over vermindering van giftige mijnbouwhulpstoffen, maar de verontreiniging van de ondergrond door deze stoffen telt men niet mee. Het positieve effect zou volgens RHDHV alleen gelegen zijn in een verminderde productie van deze mijnbouwhulpstoffen, waardoor het weglaten of weghalen van deze mijnbouwhulpstoffen slecht is voor het milieu??

Een vraag, die bij mij speelt is hoe in de LCA het uitgangspunt van het LAP (de circulaire economie - of in 2016 de ladder van Lansink) in een 'distance-to-target' benadering wordt vertaald?

Risico's

Ten aanzien van de korte termijn risico's worden de ongelukken door transportbewegingen (ondanks de opmerkingen van ons en van Deltares daarover) als belangrijk risico meegenomen.

Er wordt niet gerept over onvoorziene risico's, ondanks het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid dat toen al bekend was. Alleen bekende risico's (die men besproken heeft via de BowTie methodiek) tellen mee. Het blijkt nu wel dat dit onvoldoende accuraat is.

De risico's van injectie van water in zoutlagen en de oude buizen, die daarvoor gebruikt worden, worden helemaal niet genoemd. Ondanks de afwezigheid van de dubbele verbuizing (ook toen al).

Financiën

De genoemde bedragen missen een goede onderbouwing (ondanks opmerkingen daarover door Deltares om dat te verbeteren):

Het is onduidelijk (ook na lezen van de volledige 750 bladzijden) hoe de kosten zijn berekend. De periode waarop de kosten betrekking hebben is onduidelijk. De kosten kunnen volgens de beschrijving in het rapport de hele winningsperiode beslaan (120 miljoen over 30 jaar is dan 4 miljoen per jaar).

Zelfs de prijs voor de energie (de basis voor de helft van de kosten) is niet goed weergegeven. Verder springt een grote post 'onvoorziene kosten' in het oog.

De kosten zijn nergens tegen afgezet, het is onduidelijk welke omzet staat tegenover deze kosten.

Wat leren we hiervan

Van de stakeholders, die bij de herafweging betrokken zijn voelen gemeenten, provincie en bewoners zich onvoldoende gehoord in de besluitvorming. Dit blijkt uit de vele handtekeningen, moties tijdens de afgelopen jaren en media-aandacht, die er vrijwel continu is.

Dat naast de stakeholders ook andere deskundigen en politici onvoldoende gehoord worden blijkt ondermeer uit de éénzijdige invulling van bovenstaande afwegingsmatrix, waar door partijen, zoals Deltares en de Tweede Kamer (en onszelf) genoemde aspecten ook na het benoemen ervan geen plaats krijgen.

Het is dan de minister (of het ministerie) dat de verantwoordelijkheid heeft om in te grijpen.

We zien echter, dat de democratische en andere deskundige partijen dit laten gebeuren. Het Ministerie en de Tweede Kamer kunnen hun eigen verantwoordelijkheid nemen. Ze moeten in onze ogen wel de gelegenheid krijgen van de minister - en ook zelf verantwoordelijkheid durven nemen.

Hoe dan wel?

Na de eerdere aanzet voor een evaluatie van de CE-methode pleiten wij ervoor dat er afstand wordt genomen van het technocratische karakter van deze methode. We juichen onderzoek naar de alternatieven toe, maar het is niet verdedigbaar, dat direct betrokkenen als ondeskundig op afstand worden gezet. Adviezen zijn welkom, de besluiten moeten democratisch genomen worden.

Er zijn voor zover ik (als leek op bestuurskundig gebied) kan overzien een paar eenvoudige opties:

De afwegingsmatrices kunnen gezamenlijk door de betrokken partijen worden ingevuld. Adviezen van RHDHV zijn daarbij uitgangspunt voor de bespreking door deze partijen, maar niet de uitkomst van de afweging. Ook adviezen van andere deskundigen zijn welkom.

De minister van EZK kan samen met de minister van Milieu via beleidsuitgangspunten van de overheid al richting geven aan de afweging. Dat kan bijvoorbeeld door weegfactoren aan te geven. Deze optie wordt ook in de CE-methodiek ter sprake gebracht.

De herafweging kan als agendapunt bij de Tweede Kamer worden ingebracht.

De minister geeft op grond van een afweging, waarin alle zienswijzen zijn verwerkt, aan welk besluit hij heeft genomen.